

Um at taka ímóti peningagávu at keypa nýggjan 3T MR-skannara til Klaksvíkar sjúkrahús

FAKLIGT TILMÆLI FRÁ ARBEIÐSBÓLKI

Dagfest 24. mai 2023

Innihaldsyvirlit

Inngangur og arbeiðssetningur	2
NIÐURSTØÐUR FRÁ ARBEIÐSBÓLKI	4
Væntað virkseimi	5
MR-skanningar, sum verða gjørdar og framhaldandi skulu gerast í einum 1,5 T	6
Fleiri og betri MR-skanningar	6
Neyðugir førleikar at reka MR-skannara.....	8
Verandi førleikar í Sjúkrahúsverkinum í MR-skanningum	9
Eitt MR-toymi í Sjúkrahúsverkinum	9
Hølisviðurskipti og neyðugar umbyggingar á Klaksvíkar sjúkrahúsi	11
Er samsvar millum skannara og strategi?	13
Gávur til almennar stovnar.....	15
Er gávan fevnd av vanligum reglum um alment útboð ella kunnu undantøk gerast?.....	15

Inngangur og arbeiðssetningur

Tann 20. apríl 2023 fekk stjórin á Klaksvíkar sjúkrahúsi teldupost frá advokati umboðandi vinnulívsfólk í Klaksvík, Leirvík og Fuglafirði, sum fegin vilja lata eina peningagávu á 13. mió. kr. til Klaksvíkar sjúkrahúsi at rinda fyri keyp av einum 3T MR-skannara, nú sjúkrahúsið í ár hátíðarheldur sín 125 ára stovningardag.

Talan er um stórfingna gávu. Skannari av hesum slagi er ikki í Føroyum frammanundan og fyri føroyskar sjúklingar er hann eitt frambrot. At seta upp og reka ein 3T MR-skannara setur tó eisini krøv, og í hesum tilmæli verða hesi lýst heilsufakliga, fíggarliga og fyrisitingarliga.

Endamálið við tilmælinum er í fyrstu syftu at geva leiðsluni í Sjúkrahúsverkinum eitt fakligt grundarlag at viðgera málið um skannaran á. Arbeiðsbólkurin tekur ikki støðu til um landsstýriskvinnan eigur at taka ímóti einum 3 Tesla MR-skannari á Klaksvíkar sjúkrahúsi, men lýsir hvussu hesin skannarin kann koma til gagns hjá sjúklingunum, verður hann settur upp á Klaksvíkar sjúkrahúsi. Leiðslan í sjúkrahúsverkinum letur síðani sítt tilmæli til landsstýriskvinnuna í heilsumálum.

Arbeiðssetningurin hjá arbeiðsbólkinum er soljóðandi:

Arbeiðssetningur

Við hesum verður settur ein arbeiðsbólkur at lýsa og greina málið um latan av gávu til keyp av MR-skannara til Klaksvíkar sjúkrahús. Tilmælið skal í minsta lagi svara hesum spurningum:

- a) Greitt verður frá teimum væntaðu fyrimumum fyri sjúklingarnar, sum nýggjur MR-skannari av hesum slagi hevur við sær. Lýst verður hvussu stórt væntaða virksemd verður og um virksemd hevur við sær at færri verða send uttanlands til skanningar.
- b) Greitt verður frá um starvsfólk við neyðugu førleikunum eru tøk á staðnum ella aðrastaðnis í Sjúkrahúsverkinum ella um skannarin hevur við sær øktar rakstrarútreiðslur til starvsfólk. Í øðrum lagi verður greitt frá hvussu nýtslan av skannaranum kann skipast tvørtur um tey trý sjúkrahúsini í Sjúkrahúsverkinum, so flest mógulig fáa gagn av framkomnu tæknini.
- c) Greitt verður frá krøvum til hælisviðurskipti og um neyðugt er við umbyggingum. Somuleiðis veður greitt frá teimum beinleiðis kostnaðunum at reka slíka, eitt nú væntaða elnýtlu, kostnað fyri serviceavtalur, viðlíkahald o.s.fr.
- d) Greitt verður frá hvussu hendan ætlan samsvarar við strategiina fyri Sjúkrahúsverkið og aðrar framtíðarætlanir. Her undir meta um staðsetingina í mun til spurningin um dupultfunktiónir og spjaðing av serkunnleika.
- e) Málið um nýggjan skannara á Klaksvíkar sjúkrahúsi verður lýst í mun til stýrisskipanarlóg, játtanarskipan landsins og rundskriv um fremmanda fígging av almennum virksemd og iløgum.
- f) Greitt verður frá fyrimumum og vansom við teimum treytum, sum gávilatararnir hava sett til gávu.

Arbeiðsbólkurin hefur saman við skrivara til uppgávu at skriva tilmælið. Hetta merkir at bólkurin skal fáa til vega tilfar, umrøða og taka støðu til spurningarnar (a-f) omanfyri. Arbeiðsbólkurin hefur verið mannaður við hesum umboðum:

- Tummas í Garði, varastjóri við læknafakligari bakgrund
- Súsanna Olsen, varastjóri við sjúkrarøktarfrøðiligari bakgrund
- Ingi Mittún, fíggarleiðari
- Einar Venned, deildarleiðari á Medicoteknisku deild
- Lisa Frederiksberg, deildarleiðari á røntgendeildini
- Sissal Clemmensen, yvirlækni í radiologi
- Johanna Petersen, yvirlækni í gastroenterologi
- Fróði Jacobsen, stjórnarfulltrúi, skrivari

Í arbeiðinum hefur arbeiðsbólkurin verið í samband við onnur viðkomandi fólk fyri at fáa innlit og tilfar til tilmælið. Nevnast kunnu umboð frá Siemens, radiologar á Bispebjerg hospital, Petur Even Djurhuus, advokatur, umboðandi gávlutatararnar, Jóhan Poulsen, urolog, Elinborg Mortensen, depilsleiðara á Skurðdeplinum, Regin Olsen frá Teknisku deild á Klaksvíkar sjúkrahúsi og Mariannu á Dul, deildarleiðara á Fíggardeildini á Landssjúkrahúsinum, Bjarka á Rógvi, neurolog, umframt aðrar serlæknar í Sjúkrahúsverkinum.

Arbeiðshátturin hjá bólkinum hefur verið, at limirnir fyrst góvu sítt íkast til ymsu spurningarnar og fleiri hava nýtt høvið at fáa onnur fakfólk á viðkomandi økjum at lýsa ymisk mál. Síðani varð eitt rátt útkast sent útaftur til bólkin og kallað varð inn til fund. Á fundinum varð tilfarið viðgjørt og høvuðsniðurstøðurnar gjørdar. Síðani bleiv skjalið reinskrivað og sent útaftur til limirnar í bólkinum til viðmerkingar. Í einum arbeiðsbólki er tað ongantíð soleiðis, at øll sjónarmið hjá øllum limunum verða tikin við, men arbeiðsbólkurin er vorðin samdum um hetta tilmælið til leiðsluna í Sjúkrahúsverkinum.

Arbeiðsbólkurin hefur ikki viðgjørt spurning f, tí beinanvegin, tá arbeiðsbólkurin varð settur, so tillagaðu gávlutatararnir treytirnar soleiðis, at eftir stóð bara eittans treyt, sum er, at 3T MR-skannarin skal standa á Klaksvíkar sjúkrahúsi. Arbeiðsbólkurin hefur ikki viðgjørt ynskið hjá gávlutatarunum um, “at skannarin, um møguligt, ta tíð hann ikki er í nýtslu innan føroyska sjúkrahúsverkið, kann vera nýttur av øðrum skikkaðum persónum ímóti sámiligum nýtslugjaldi”. Tað er undirstrikað fleiri ferðir, at hetta er bert eitt ynski, samstundis sum landsstýriskvinnan í heilsumálum alment hefur boðað frá sínari støðu til málið.

NIÐURSTØÐUR FRÁ ARBEIÐSBÓLKI

- Fakligi arbeiddsbólkurin tekur ikki støðu til **um** landsstýriskvinnan eigur at taka ímóti einum 3 Tesla MR-skannari á Klaksvíkar sjúkrahúsi, men lýsir **hvussu** hesin skannarin kann koma til gagns hjá sjúklingunum, verður hann settur upp á Klaksvíkar sjúkrahúsi.
- Ein 3 Tesla MR-skannari er kærkomin fyri føroyska sjúkrahúsverkið
- Kunnu gera kanningar, sum í dag mugu gera uttanlands. Her verður serliga hugsað um økini prostatakrabba og bróstkrabba. Eitt varið boð er, at slakir 300 kanningar tilsamans í hesum sjúklingabólkum kundu verið gjørdar her heima, um ein 3T MR-skannari var í Føroyum. Soleiðis, sum gongdin hevur verið seinnu árinum, so kunnu vit vænta at talið fer at vaksa. Arbeiddsbólkur skal tó gera vart við, at enn fara flestu viðgerðir innan hesi øki framvegis fram uttanlands, so tey, ið fáa staðfest sjúku, skulu ofta til Danmarkar í viðgerð kortini.
- Somuleiðis kann ein 3T hækka góðskuna av nógvum av kanningunum, sum verða gjørdar við 1,5T MR-skannara í dag, eitt nú innan flest allar liðir, so sum akslar, mjødn og fótlíðum, og innan búkgøgn.
- Til ber at útbúgva fólk í Sjúkrahúsverkinum til at taka sær av skannaranum. Tað fylgir útbúgvingarpakki við tilboðnum um skannara og samstarv kann fáast við donsk sjúkrahús, so starvsfólk fáa røttu førleikarnar.
- Fyri at tryggja neyðugu góðskuna mælir arbeiddsbólkurin til eitt tætt samstarv millum røntgendeildirnar á Landssjúkrahúsinum og á Klaksvíkar sjúkrahúsi, so tað verður *eitt* MR-toymi í Sjúkrahúsverkinum. Mælt verður til at seta tveir radiografar aftrat á Landssjúkrahúsinum. Kostnaðurin er 1,2 mió. kr. um árið
- Rúmlig og hóskaði hølir eru tøk á Klaksvíkar sjúkrahúsi. Etableringskostnaður verður mettur at gerast 1,29 mió. kr og árligi raksturin til serviceavtalu og elnýtslu verður 540.000 kr. Fyrivarni skal tó takast fyri, at gólvið er sterkt nokk at bera tí 7 tons tunga skannaranum. Um ikki so verður kostnaðurin hægri.
- Sannlík er, at ein 3 Tesla MR-skannari hevði verið enn meira brúktur, stóð hann á Landssjúkrahúsinum, tí har eru fleiri serøkir, fleiri sjúklingar og fleiri starvsfólk at reka skannaran. Fleiri í bólkinum eru av tí fatan, at talan er um nýggja dupultfunktiún, sum ikki samsvarar við strategiina hjá Sjúkrahúsverkinum. Onnur halda, at við tað, at sett verður eitt samstarvandi MR-toymi tvørturum sjúkrahúsini, so samsvarar tað væl við høvuðsmálið um at sameina føroyska sjúkrahúsverkið.
- At 3 Tesla MR-skannarin er betur egnaður til elektivt virkseimið enn til akutt, samsvarar við politisku avgerðina um, at akutt virkseimi í so stóran mun sum gjørligt skal vera á Landssjúkrahúsinum, meðan tað elektiva kann vera allastaðnis.
- Sannlíkt skal landsstýriskvinna í heilsumálum fáa heimild frá Løgtinginum at taka ímóti gávuni.

Greitt verður frá teimum væntaðu fyrimunum fyri sjúklingarnar, sum nýggjur MR-skannari av hesum slagi hevur við sær. Lýst verður hvussu stórt væntaða virkseimið verður og um virkseimið hevur við sær at færri verða send uttanlands til skanningar.

Væntað virkseimi

Samanumtikið kunnu sjúklingarnir fáa fleiri fyrimunir við teimum kanningum, sum hetta slagið av skannara kann gera. Sum nevnt er ætlanin at útvega Klaksvíkar sjúkrahúsi ein 3 Tesla MR-skannara frá Siemens og fyrimunirnir við einum 3T er, at hesin skannarin gevur eitt hægri signal og harvið betri myndagóðsku í hægri upploysningi enn t.d. ein 1,5 T MR-skannara, sum er á Landssjúkrahúsinum í dag. Eitt hægri signal kann brúkast til myndir av sera høgari góðsku ella til skjótari skanningar. Tað eru tó ikki bara fyrimunir við slíkum skannara. Vansanir eru, at skannarin gevur meira óljóð og fleiri tækniligar avbjóðingar. Ikki allir sjúklingar kunnu fara í ein 3T, men kunnu fara í 1,5T, eitt nú vegna implantatir. Eisini eru óljóðini atvoldin til, at summar kanningar ikki verða nóg góðar í einum 3T skannara, men skulu gerast í 1,5T.

3T skannarin er í stóran mun ein elektivur skannari, t.v.s. at hann serliga verður brúktur til planlangt virkseimi og ikki eins nógv til bráðfeingis støður. Tá talan er um bráðfeingis støður verður mett betur at brúka 1,5 T. Niðanfyrri verða nevnd nøkur sjúkuøki, har ein 3T MR-skannari kann gera góðan mun fyri sjúklingarnar:

Prostata

Styrelsen for patientsikkerhed í Danmark hevur í nýggjari leiðreglu sett sum krav, at er illgruni um prostatakabba, so skal ein MR-skanning verða gjørd, áðrenn vevnaðarroyndir verða gjørdar, og áðrenn ein viðgerð verður sett í verk. Tað skal vera júst ein 3 Tesla MR-skannari og ikki onnur sløg av MR-skannarum, tí ein 3 T MR-skannari gevur nógv neyvari myndir til at lýsa prostatakabba nágreiniliga. 3T MR-skanningar kunnu nýtast bæði til diagnostikk av nýggjum prostatakabba, til at lýsa progressión av møguligum eksisterandi krabba og eisini til at planleggja skurðviðgerð. Jóhan Poulsen, urologur, metir, at umleið 200 mans skulu skannast í 3T MR-skannara um árið fyri prostatakabba og at hetta talið sannlíkt fer at vaksa við árunum. Hesar skanningar verða ikki gjørdar í Føroyum í dag. Allar forkanningar innan urologi eru í dag á Klaksvíkar sjúkrahúsi.

Bróstkrabbi

Innan bróstkrabbaøki vil ein meira framkomin MR-skannari eisini hava týdning. Sjúkrahúsverkið samstarvar við Aalborg Universitetssjúkrahús og tey hava víst á ein týðandi tørv á betri skanningum, eitt nú til mammografi hjá ungum kvinnum, ið hava fastan kertil vevnaða í bróstinum, har er tað trupult at síggja bróstkrabba við konventionellum kanningarháttum. Her skal ein MR-skanning til fyri at finna krabban. Hettar ger seg eisini galdandi hjá øllum BRCA-familjum. Her er tað av týdningi, at kvinnurnar fáa gjørt ein MR-skanning av bróstinum, áðrenn tær t.d. gerast við barn og BRCA-berarar eiga at fáa gjørt MR av bróstinum ein ferð árliga frá tær eru 40 ár. Ein annar bólkur eru sjúklingar, sum fáa neoadjuverendi kemoterapi fyri bróstkrabba. Í avtaluni við Aalborg Universitetssjúkrahús er ásett, at allir sjúklingar, sum verða ávístir til høgt spesialiseraða viðgerð, skulu fáa gjørdar so nógvar skanningar og kanningar annars í Føroyum, sum gjørligt. Hesar verða síðani fluttar í donsku skipanina, og verða góðkendar og brúktar víðari í tilgongdini, ið sjúklingurin skal ígjøgnum, tá ið hann kemur til viðgerð í Aalborg. Ein meting sigur, at talið av sjúklingum innan bróstkrabbaøkið er 80-100 um árið, sum ikki verða gjørdar í Føroyum í dag. Tað hoyrir við til

søguna, at MR av bróstum kann gerast í verandi 1,5T skannara hjá Sjúkrahúsverkinum um so er, at hesin verður dagfördur. Fyri nøkrum árum síðani varð kostnaðarmetingin á hesari dagføring umleið 400.000 kr.

Búkgøgn

3T MR-skannarin kann veita sera nágreiniligar skanningar av ymsum búkgøgnum, serliga endatarmur, kvinnulig kynsgøgn og landrás. Hetta slagið av skannara verður brúkt til sjúklingar, sum hava krabbamein í endataminum, sum planlegging av víðari skurðviðgerð og til planlegging av stráluviðgerð. Eisini í samband við krabbamein í landbløðru, kann slík skanning nýtast við neyvum úrsliti. Viðvíkjandi krabba í endatarmi og landbløðru, so fara hesir sjúklingar altíð til skurðviðgerð í Danmark og vanligt er, at MR-skanningin er partur av viðgerðini. Tí er ikki vist, at tað fyri hendan sjúklingabólkin er neyðugt at gera MR-skanning í Føroyum eisini.

Livur, gallrásir og tunntarm verða sum nú er gjørdar á 1,5T. Hesar skanningar kunnu eisini gerast í einum 3T, men hetta er sera torført tøkniliga og er enn á byrjanarstøði á framkomnum sjúkrahúsum í okkara grannalondum, og kanningarnar eru, sum nú er, ikki betri í 3T. Sama er galdandi fyri MR kanningum av brisi, sum tó ikki vera gjørdar í Føroyum í dag.

Akslar, skøvningar og aðrir liðir

Hetta slagi av skannara er betri til flestu kanningar av liðum, t.d. øksl, albogi, skøvningur, hond, mjødn og fótliður. Hettar er bæði akuttar og kroniskar broytingar, ið kunnu lýsast í 3T MR-skannara. Eitt nú t.d. um ítróttarskaði kemur fyri hjá ungum ítróttarfólki, so kann hesin skaði lýsast sera nágreiniliga í slíkum MR-skannara. Her er talan um skanningar, sum verða gjørdar í dag, men sum verða betri í meira framkomnum skannara.

MR-skanningar, sum verða gjørdar og framhaldandi skulu gerast í einum 1,5 T

Sum sagt omanfyri, so er ein 3T MR-skannari betri hósandi til summar kanningar, men ikki allar. Akuttar og subakuttar kanningar av innløgnum sjúklingum skulu sum útgangsstøði framvegis gerast í 1,5 T MR. Onnur øki eru kanningar av rygginum, mænini/medulla spinalis (t.d. multipel sclerosa), hjarta og aorta. Skanningar av knøum kunnu eisini tað sama gerast í 1,5 T.

Fleiri og betri MR-skanningar

Tað er tørvur á einum 3T MR-skannara í føroyska sjúkrahúsverkinum og semja er í bólkinum, at ein skannarin er kærkomin. Í Krabbameinsætlanini fyri 2022 mælir serfrøðingabólkur til, at fáa til vega slíkan skannara og í fleiri umførum hevur Landssjúkrahúsið víst á tørvinn í sambandi við fíggarlógarbeiði. Sum víst á omanfyri, so kunnu vit gera kanningar, sum í dag mugu gera uttanlands. Her verður serliga hugsað um økini prostatakrabba og bróstkrabba. Eitt varið boð er, at slakar 300 kanningar tilsamans í hesum sjúklingabólkum kundu verið gjørdar her heima, um ein 3T MR-skannari var í Føroyum. Tað er ein fyrimunur at sleppa undan ferðing og í mun til skjótleika at finna sjúku. Soleiðis, sum gongdin hevur verið seinnu árinum, so kunnu vit vænta at talið fer at vaks. Arbeidsbólkur skal tó gera vart við, at enn fara flestu viðgerðir innan hesi øki framvegis fram uttanlands, so tey, ið fáa staðfest sjúku, skulu ofta til Danmarkar í viðgerð kortini. Givið er tó, at tað er fyrimunur fyri sjúkling, familju og landskassan, at hesar skanningar verða gjørdar í Føroyum heldur enn í Danmark.

Somuleiðis kann ein 3T hækka góðskuna av fleiri av kanningunum, sum verða gjørdar við 1,5T MR-skannara í dag, eitt nú innan flest allar liðir, so sum akslar, mjødn og fótliðum, og innan nøkur búkgøgn. Tað er ilt at meta neyvt um hvussu nógvur skanningar fara at verða gjørdar í nýggja

skannaranum, men nevast kann, at í dag verða stívliga 3.000 MR-skanningar gjørdar á Landssjúkrahúsinum um árið.

Arbeidsbólkurin hevur ikki gjørt nakra neyva meting av, hvussu nógvar skanningar fara at verða gjørdar í nýggja skannaranum á Klaksvíkar sjúkrahúsi útyvir tær í prostata og bróstunum. Potentialið er í øllum førum væl størri enn tað, og eru royndirnar úr Føroyum og aðrastaðnis eftirfarandi, so lækkar gáttin fyri MR-skanningum munandi, tá tøknilin er tøk, mannað og fingin at virka eftir ætlan.

Sjúkrahúsverkið hevur ikki eitt fullfíggað yvirlit yvir hvussu nógvar MR-skanningar verða gjørdar uttanlands um árið. Vit síggja í rokningum frá viðgerðarstøðum uttanlands, at Sjúkrahúsverkið rindaði 99 rokningar fyri MR-skanningar í 2022. Men tað er ikki rætta talið. Tær flestu skanningarnar verða gjørdar sum liður í einari útgreining ella viðgerð, og tá sæst MR-skanningin ikki á rokningini, sum Sjúkrahúsverkið fær. Í yvirlitinum ber heldur ikki til at skilja ímillum ein 1,5T og ein 3T.

Greitt verður frá um starvsfólk við neyðugu færleikunum eru tæk á staðnum ella aðrastaðnis í Sjúkrahúsverkinum ella um skannarin hefur við sær øktar rakstrarútreiðslur til starvsfólks. Í øðrum lagi verður greitt frá hvussu nýtslan av skannaranum kann skipast tvørtur um tey trý sjúkrahúsini í Sjúkrahúsverkinum, so flest møguligt fáa gagn av framkomnu tæknini.

Neyðugir færleikar at reka MR-skannara

Í hesum partinum verður greitt frá yvirskipað um teir starvsfólkafærleikar, sum skulu til fyri at reka ein MR-skannara á einum sjúkrahúsi. Greitt verður frá hvørjir færleikar eru í Sjúkrahúsverkinum sum er og mettt verður um, hvussu økið kann skipast, so flest møguligt fáa gagn av skannaranum.

Yvirskipað kann sigast, at tað er eingin reglugerð, sum ásetir neyvt hvørji krøv verða sett teimum, ið skulu arbeiða við MR-skanningum, men danska Sundhedsstyrelsen hefur gjørt eina Specialevejledning fyri radiologi, sum vísir á góðan praksis innan økið. Tað er umráðandi at altíð hava í huga sjúklinga- og starvsfólkatrygd, tá talan er um MR. Tæknin er ikki heilt vandaleyst og sjúklingar kunnu fáa forbrenningar og skaðar, um ein ikki er kendur við grundreglarnar. Tí skulu radiografar og onnur starvsfólk, sum arbeiða nærhendis MR-skannara, hava góða vitan um MR trygd, og tað skal vera ein náttúrligur partur av dagliga arbeiðinum í einum MR-skannara.

Í vegleiðingini frá Sundhedsstyrelsen verður sagt, at *“det er væsentligt, at øvrigt personale, herunder radiografer, har relevante kompetencer og erfaring i varetagelse af speciallets patienter”* Tað er tó eitt sindur ymiskt frá stað til stað, hvussu røntgendeildirnar sjálvar definera ynski og krøv til starvsfólkini, ið skulu starvast sum MR-radiografar, hvat tey skulu hava av royndum, upplæring og o.s.fr. Vanligt er at MR-radiografar starvast í serligum MR-eindum og sita saman við fleiri MR radiografum, umframt røntgenlæknum á staðnum.

Viðvíkjandi tørvi á serlækna í radiologi, so eru krøvini ymisk, alt eftir hvat fyri sjúklingar og funktiónir talan er um. Á einum sjúkrahúsi við akuttfunktiónum, skal serlækni í radiolog verða hjástaddur sambært vegleiðingini hjá Sundhedsstyrelsen, meðan tað í øðrum førum er nóg mikið, at serlækni í radiologi er tøkur og til at heita á talgilt. Sum tað stendur, so *“skal det være muligt at få assistance fra en speciallæge i radiologi inden for kort tid. Ved nogle funktioner kan assistancen fra speciallægen varetages ved hjælp af it-teknologiske løsninger”*.

Arbejdsbólkurin hefur fingið upplýst, at á fleiri smærri sjúkrahúsum í Danmark, har MR-skannari stendur, verða sjálvar skanningarnar gjørdar uttan, at radiologur er á staðnum. Hetta merkir, skorið út í papp, at radiologar á Landssjúkrahúsinum hava móguleika at hyggja at myndunum saman við viðkomandi serlæknum á konferansu, hóast myndirnar eru tiknar á Klaksvíkar sjúkrahúsi.

Tað er tí ein fyritleyt, at tað eru radiografar við útbúgving og royndum við júst MR-skanning sum fremja MR-skanningarnar. Tað er eitt sindur ymiskt hvussu hollar royndir hesar skulu vera. Sum dømi, so er á Ríkissjúkrahúsinum ein MR-eind við einum stórum bólkum av MR radiografum. Har verður sagt, at tú ert ikki MR radiografur, fyrr enn ein hefur MR skannað í minst eitt ár. Tey vísa á, at ein MR skanning av prostata ikki er tann lættasta skanningin. Talan er um eina dynamiska skanning við nógvum fyrivarnum. Tó er hetta ein kanning royndir MR radiografar gera. Tey starvast altíð tvey saman.

Verandi førleikar í Sjúkrahúsverkinum í MR-skanningum

Tað starvast fyra radiografar á Klaksvíkar Sjúkrahúsi, har tann eini er beskrivandi radiografur. Á røntgendeildini á Klaksvíkar sjúkrahúsi er eitt konventionel røntgen, sum tekur vanligar røntgenmyndir, og tað er ikki gjørligt at gera skanningar á røntgendeildini. Á Røntgendeildini á Landssjúkrahúsinum er eitt MR-toymi við sjei radiografum, ið hava starvast við MR í 5-20 ár, so talan er um eitt toymi við royndum. Røntgenlæknarnir arbeiða tætt saman við MR radiografunum, og verða kallaðir til skannaran eftir tørvi.

Vanlig mannagongd er, at tá ein radiografur verður knýttur at MR toyminum, fær viðkomandi "síðumansupplæring" í MR trygd. Flest allir radiografarnir hava skeið í MR 1, MR 2 og MR 3, sum tað kallast. Nøkur hava góð sambond við fyrrverandi MR starvsfelagar á størri sjúkrahúsum, sum tey sparra við. Tað eru tveir superbrúkarar í MR, sum ganga á odda saman við MR toyminum fyri at optimera MR kanningar og samskipanina yvirskipað. Tei taka fatur í tí rætta, um eithvørt ivamál er við kanningarprotokollum, ella okkurt ikki riggar sum tað skal. Superbrúkararnir verða tiknir við í tilgongdini, tá nýggjar kanningar skulu íverksetast. Tað eru altíð teir, ið gera kanningarnar fyrst og læra síðan restina av MR toyminum upp.

Í dag eru MR-skanningar ein natúrligur partur av radiografútbúgvingini, tískil fara vit við tíðini at síggja alsamt fleiri radiografar, sum hava vitan um MR-skanningar.

Eitt MR-toymi í Sjúkrahúsverkinum

Arbeidsbólkurin hevur viðgjørt spurningin um hvussu tað ber til at tryggja, at neyðugu førleikarnir eru um nýggja MR-skannaran á Klaksvíkar sjúkrahúsi. Arbeidsbólkurin metir tað hava stóran týdning at tað eru væl skikkaði starvsfólk, sum reka skannaran og best er, um eitt skipað samstarv fæst millum røntgendeildirnar á Klaksvíkar sjúkrahúsi og Landssjúkrahúsinum.

Við í tilboðnum um keyp av skannara er eitt styttri útbúgvingarskeið í nýtslu av 3T MR-skannaranum, har ein stórir partur av upplæringini er trygdin. Somuleiðis hevur samskipti verið við donsk sjúkrahús um samstarv, so færoyskir radiografar kunnu fáa upplæring og royndir í at brúka 3 T MR-skannaran. Donsk sjúkrahús hava víst á, at móguleiki er fyri, at radiografar í Sjúkrahúsverkinum kunnu koma á longri praktikkuppahald, og at MR-radiografar kunnu koma til Føroya at stuðla í eini upplæringsfasu. Hetta hevur nakrar útreiðslur við sær, sum ikki eru partur av tilboðnum, umframt at hetta skal skipast á ein hátt, so røntgendeildirnar á Landssjúkrahúsinum og á Klaksvíkar sjúkrahúsi ikki verða ov illa mannaðar í útbúgvingartíðarskeiðunum.

Arbeidsbólkurin er av tí fatan, at best hevði verið við *einum* MR-toymi í Sjúkrahúsverkinum. Tað merkir, at skipast skal eitt samstarv í millum røntgendeildirnar á Landssjúkrahúsinum og á Klaksvíkar sjúkrahúsi. Fyrimunurin við hesum er, at tað longu eru starvfólk við MR-førleikum á Landssjúkrahúsinum, sum við stuttari upplæring í nýggja MR-skannaranum, kunnu gera dygdargóðar skanningar á Klaksvíkar sjúkrahúsi, meðan aðrir radiografar á Klaksvíkar sjúkrahúsi og Landssjúkrahúsinum eru undir útbúgving. Soleiðis tryggja vit, at nýggi MR-skannarin kemur í rakstur beinanvegin.

Eitt slíkt samstarv inniber m.a., at MR-radiografar á Landssjúkrahúsinum koma at arbeiða við skannaranum í Klaksvík og at tað verða settir fleiri MR-radiografar við. Upplagt er, at radiografar á Klaksvíkar sjúkrahúsi fáa útbúgving og royndir sum MR-radiografar á Landssjúkrahúsinum, sum tei við tíðini kunnu brúka í nýggja skannaranum í Klaksvík. Vanliga arbeiða altíð tveir radiografar saman, so móguleiki er fyri síðumansupplæring sum frá líður. Samstarvið millum deildirnar skal skipast á ein hátt – móguliga við rotatiónsskipan - so báðar deildirnar altíð eru nøktandi mannaðar.

Bæði á Landssjúkrahúsinum og á Klaksvíkar sjúkrahúsi hava radiografarnir aðrar kjarnufunktióinir í gerandisdegnum og tað vil leggja eitt eyka trýst á starvsfólkahópin, tá fleiri uppgávvur leggjast aftrat. Eisini kunnu broytingartíðir skapa ótryggleika og elva til mistrivna, um hesar ikki eru væl og virðiliga fyrireikaðar og skipaðar. Hinvegin er tað eisini spennandi og mennandi fyri starvsfólkini at arbeiða við nýggjari tøkni og í nýggjum umhvørvi. Arbeiðsbólkurin heldur at hesi viðurskifti skulu takast í størsta álvara, so broytingarnar ikki ávirka annað virkseimið á sjúkrahúsunum neiliga.

Arbeiðsbólkurin metir, at við nýggja skannaranum fer talið av kanningum at økjast nakað, og tí er neyðugt at seta í tveir radiografar aftrat til MR-toymið á Røntgendeildini á Landssjúkrahúsinum. Kostnaðurin er áleið 1,2 mió. kr.

Greitt verður frá krøvum til hæliviðurskifti og um neyðugt er við umbyggingum. Somuleiðis veður greitt frá teimum beinleiðis kostnaðunum at reka slíka, eitt nú væntaða elnýtlu, kostnað fyrri serviceavtalur, viðlíkahald o.s.fr.

Hæliviðurskifti og neyðugar umbyggingar á Klaksvíkar sjúkrahúsi

Hæliviðurskiftini á Klaksvíkar Sjúkrahúsi til at seta 3T MR-skannara upp eru góð. Hælið liggur á veghædd og er beint við har, ið fólk koma at taka blóðroynd. Pláss er til bíðirúm og har eru eisini vesi. Við í keypinum av skannaranum er eitt serligt Faraday-búr, sum er eitt neyðugt trygdarbúr kring MR-skannaran. Somuleiðis er fullfíggað køliannlegg at seta uttanfyri, ljóðdoyving til gólv, o.a. við í tilboðnum.

Tað tekur umleið 18 vikur at levera 3T MR-skannaran, frá tí at kontraktin er undirskrivað og seks vikur at seta skannaran upp.

Eftir ætlan verður skannarin settur upp í Felagshølunum - Stærlose á Klaksvíkar sjúkrahúsi. Tað fyrsta sum skal kannast er, um gólvið er nóg sterkt at bera tí 7 tons tunga skannaranum. Hetta er kanning sum statikari ger. Um gólvið ikki er nóg sterkt, skal tað tryggjast úr neðra.

Skannarin brúkar sterkan streym og elveitingin í dag fær sjúkrahúsið ikki leverað tann streym, sum skal til. Hetta er ikki nakar trupulleiki, men neyðugt er at fáa SEV at gera nýggja innføring og nýggja talvu. Kostnaðarmetingin fyrri hetta er 140.000 kr. Neyðugt er somuleiðis við nakað av umbygging fyrri at gera hølina klár til nýtlu. Nøkur høli skulu gerast til rúm, sum ikki eru í dag, gólv skulu brekkast, veggir setast upp, elveiting og installatióinir til køling skulu fáast uppá pláss. Vanliga verður roknað við, at lættari umvælingar hava ein kostnað á 14.500 kr./kvm., men hetta verður helst eitt vet dýrari. Hinvegin, so kann meginparturin av arbeiðinum gerast av fólki innanhýsis. Talan er um umbygging av umleið 100 kvm og tí kann kostnaður fyrri umbyggingina at gerast 1 mió. kr ella so. Skal gólvið styrkjast, so økist kostnaðurin.

Tá slík útgerð verður keypt er neyðugt við dyggari serviceavtalu við veitaran, sum í hesum føri er Siemens, Fyritøkan hevur boðið tríggar ymsar serviceavtalar í samband við hendan skannaran, sum eru á trimum ymiskum stigum. Tann bíligasta kostar stívliga 200.000 kr. um árið, ein góðar 300.000 kr. um árið og hin triðja kostar um 400.000 kr. um árið. Arbeiðsbólkurin metir, at tørvur verður á serviceavtaluni til 300.000 kr. um árið, sum tryggjar support 24 tímar um samdøgrið. Arbeiðsbólkurin metir at ta er frægast, at Medicotekniska deild á Landssjúkrahúsinum tekna avtaluna eins og siðvenja er um tólini í Sjúkrahúsverkinum

Hóast serviceavtalu, so er neyðugt, at Klaksvíkar sjúkrahús kann fáa tekniska hjálp á staðnum, tá okkurt er. Tað krevur útbúgvandi starvsfólk og skeið í service av 3T MR-skannara kostar umleið 150.000 kr. Arbeiðsbólkurin er samdur um, at tað verður Medicotekniska deild á Landssjúkrahúsinum, sum tekur sær av hesum, eins og tey taka sær av øðrum tólum í Sjúkrahúsverkinum. Umráðandi er eisini, saman við Teknisku deild á Klaksvíkar sjúkrahúsi, at fáa undirvísing undir installatióin.

At enda so stendur ein slíkur skannari frá alt samdøgrið og brúkar streym. Givið er, at tess meira skannarin verður nýttur, tess hægri veður streymnýtlan. Eitt varið boð er, at kostnaðurin fyrri elnýtlu verður 20.000 kr. um mánaðin, svarandi til 240.000 kr. um árið.

Samanumtikið væntar starfsbólkurinn, at etableringskostnaðurin verður um 1,29 mió. kr. (1 mió + 150.000 + 140.000 kr.) og at kostnaðurin av beinleiðis rakstri og hava serviceavtalu verður 540.000 kr. árliga (300.000 kr + 240.000).

Samlaða kostnaðarmetingin er hendan. Gev gætur, at tveir radiografar eru við í metingini:

Íløgu og rakstrarkostnaður av 3T MR-skannara	Mettur kostnaður kr.
Íløga	
SEV innføring	140.000
Umbygging av hølum, etablering	1.000.000
Útbúgving av medicotekniskum starvsfólkum	150.000
Íløga í alt	1.290.000
Evt styrkja gólv	100.000
Rakstur árliga	
Tveir radiografar	1.200.000
SEV	240.000
Serviceavtala	300.000
Rakstur í alt	1.740.000

Greitt verður frá hvussu hendan ætlan samsvarar við strategiina fyri Sjúkrahúsverkið og aðrar framtíðarætlanir. Her undir meta um staðsetingina í mun til spurningin um dupultfunktið og spjaðing av serkunnleika.

Er samsvar millum skannara og strategi?

Hesin spurningur er ikki viðgjørður til fulnar í fakliga arbeiðsbólkinum, men bólkurin hevur nomið nakrar av spurningunum. Sum innleiðing er vert at nevna trý viðurskifti, sum vóru borin fram, tá politisk støða var tikin til, at tey trý sjúkrahúsini vóru skipaði undir eina leiðslu í 2018. Eitt var, at Sjúkrahúsverkið fevnir um trý sjúkrahús, har Landssjúkrahúsið er akutt sjúkrahús, Klaksvíkar Sjúkrahús er elektivt sjúkrahús og Suðuroyar Sjúkrahús rúmar bæði akuttum og elektivum virkseimi. Eitt annað var, at tey smærru sjúkrahúsini skuldu styrkjast við meira elektivum virkseimi og sum tað triðja, so er tað ynski um meira samstarv ímillum sjúkrahúsini.

Sum arbeiðsbólkurin hevur greitt frá, so gevur nýggi skannarin móguleika fyri at gera skanningar í Føroyum, sum verða gjørdar uttanlands í dag. Tað er ein jalig gongd. At 3 Tesla MR-skannarin er betur egnaður til elektivt virkseimið enn til akutt, samsvarar eisini við politisku avgerðina um, at akutt virkseimi í so stóran mun sum gjørligt skal vera á Landssjúkrahúsinum, meðan tað elektiva kann vera allastaðnis.

Ein 3 Tesla MR-skannari hevði verið enn meira brúktur, stóð hann á Landssjúkrahúsinum, tí har eru fleiri serøkir, fleiri sjúklingar og fleiri starvsfólk at reka nýggja skannaran. Á sjúkrahúsum við tveimum skannarum ber til at fáa fleiri skanningar gjørdar, tí tú skiftivís kann taka næsta sjúkling inn. Ofta eru settir 45 min. av til eina kanning, sum kanska bara tekur 25 min., um alt gongur væl. So ístaðin fyri at bíða eftir næsta sjúklingi til 1,5T, so kanst tú taka sjúklingin, sum er komin til 3T, inn í 1,5T - um kanningin væl at merkja kann gerast í hesum skannaranum – og umvent.

At síggja til, so spjaða vit eisini fakkunnleika við at seta upp ein 3T MR-skannara á Klaksvíkar sjúkrahúsi. Arbeiðsbólkurin er ikki heilt á einum máli í hesum spurningi og viðhvørt snýr tað seg um, hvussu eygað sær. Fleiri í bólkinum eru av tí fatan, at talan er um nýggja dupultfunktið, sum beinleiðis er í stríð við við strategiina hjá Sjúkrahúsverkinum. Onnur halda, at við tað, at sett verður eitt samstarvandi MR-toymi tvørturum sjúkrahúsini, so samsvarar tað væl við høvuðsmálið um at sameina sjúkrahúsverkið.

Í øllum førum, so vil arbeiðsbólkurin aftur vísa á, at tað er týðningarmikið við einum tøttum samstarvi millum røntgendeildirnar á teimum báðum sjúkrahúsunum, so vit tryggja skanningar sum eru tryggar og hava góða góðsku, samstundis sum samlaðu førleikarnir í Sjúkrahúsverkinum verða mentir. Omanfyri vísir arbeiðsbólkurin á, at neyðugt verður at skipa *eitt* MR-toymi fyri alt Sjúkrahúsverkið, tá nýggi MR-skannarin verður tikin í nýtslu. Partar av arbeiðsbólkinum vísa á, at verður tikið ímóti gávuni, so verður neyðugt at skipa eina felags røntgendeild fyri allar Føroyar við heilt nýggjum bygnaði.

Óttin er, at sundurlima vit eindirnar, sum frammanundan eru smáar við stórum arbeiðstrýsti, so kann tað fáa neiligar fylgjur, bæði í mun til bíðitíðir fyri sjúklingin, góðsku av kanningunum, framtíðartryggjan av fakligum førleikum, men eisini í mun til rekruttering og at halda fast við starvsfólkahópin.

Hóast ikki heilt samd, so heldur ein meiriluti av arbeiðsbólkurin uppá, at eitt samstarv millum deildirnar kann lata seg gera, um ein greið ætlan verður gjørd fyri samstarvi og við greiðum avtalum um bygnað, sí eisini svarið omanfyri.

Málið um nýggjan skannara á Klaksvíkar sjúkrahúsi verður lýst í mun til stýrisskipanarlóg, játtanarskipan landsins og rundskriv um fremmanda fígging av almennum virksemi og íløgum.

Gávur til almennar stovnar

Tá talan er um gávur av hesum slag, so má fyrisitingin meta um hesar í mun til ásetingar í stýrisskipanarlógini, sum siga, at “Lán ella borgin o.a.m, ið skuldbindur lögting, landsstýri ella stovnar undir landinum, kann ikki verða tikið ella veitt uttan við heimild í lögtingslóg”. Sum meginregla er vanlig virksemið hjá almennum stovnið játtað av lögtinginum í fíggarlóg. Loyvt er tí ikki einum almennum stovni at biða/søkja um fígging aðrastaðni frá til virksemið stovnsins.

Tó kemur fyri at stovnar móttaka gávur o.a. og verður hetta nevnt “fremmandafígging”. Gjaldstovan hevur vegleiðing hesum viðvíkjandi, fremmand-figging-av-almenum-virksemi-og-ilogum.pdf (gjaldstovan.fo). Her stendur m.a. annað viðmerkt, at sum “*Meginregluliga kann almennur stovnur ikki átaka sær uppgávur / skyldur, sum verða fíggaðar uttanífrá, uttan so er, at tann játtandi myndugleikin, t.e. lögtingið, er “vitandi” um hetta. Tí skulu tær útreiðslur og inntøkur, ið standast av virksemi, sum verður fíggað aðrastaðni, eisini verða tiknar við á fíggarlógina og í játtanarroknskapin.*”.

Eisini stendur í Játtanarskipan landsins §3: “*Fíggarlógin skal fevna um allar inntøkur og útreiðslur landsins og vera grundað á veruleikakendar vónir og so hollar ætlanir sum til ber um inntøkur og útreiðslur í fíggarárinum.*”

Sambært vegleiðingini eru hesi galdandi, tá stovnur móttækur fremmandafígging, ið hevur við sær uppgávur/skyldur fyri stovnin.

- Fremmandafígging má ikki broyta aðalmál fyri virksemið hjá stovninum.
- Stovnur skal hava loyvi frá avvarandi aðalráð, at móttaka fremmandafígging, og hvørjar skyldur/uppgávur hon viðførir.
- Lögtingið má verða vitandi um fremmandafíggingina.
 - Skal við í fíggarlógina og játtanarroknskapin

Samanumtikið metir arbeiðsbólkurin, at skilabest er, um landsstýrisskipanin fær heimild frá Lögtinginum at taka ímóti gávu.

Er gávan fevnd av vanligum reglum um alment útboð ella kunnu undantøk gerast?

Sambært vegleiðingini fremmand-figging-av-almenum-virksemi-og-ilogum.pdf (gjaldstovan.fo) skal umsiting av fremmandafígging fara fram eftir somu reglum, sum annar er álagdar sambært játtanini av fíggarlóg. Har stendur:

“Talan er um pening, sum kemur aðrastaðni frá enn beinleiðis við játtanarlóg t.d. tilskot, gávur, granskingarstyrk, pening til ávísar verkætlanir og verkevni. Fyri stovnurin kann fara undir tílíkt virksemi, sum verður fíggað aðrastaðni frá enn av játtanarlóg, skal loyvi um hetta fyriliggja frá aðalstýri stovnsins, og umsitingin skal fara fram eftir somu reglum, sum eru álagdar sambært játtanini á fíggarlógini.”

Hetta merkir, at reglurnar um alment útboð eru galdandi. Endamálið við rundskrivinum er lýst í § 2 at verða at fáa meir fyri pening skattgjaldaran, umframt at stimbra kapping á føroyska marknaðinum. Undantøkini til rundskrivið verða lýst í § 7, og eru medicotekniskt útgerð ella fremmanafígging ikki nevnd millum undantøkini.

Tó ásetur §7,2,6 at ” *Verður mett neyðugt við undantaki, sum ikki er fevnt av ásetingunum omanfyri, ber til at senda fyrispurning um undantak umvegis Keypsportalín..*” við tað at ongin veitari er í Føroyum, og talan er um fremmanda fígging, kundi verið møguligt at søkt um undantak, tí keypið í hesum førinum ikki ávirkar endamálið við rundskrivinum um keyp av vørum og tænastrum.